

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

M. Vitruvii ... De architectura libri decem

**Vitruvius
Frontinus, Sextus Iulius**

Argentorati, 1543

Capvt V

[urn:nbn:de:bsz:31-128539](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-128539)

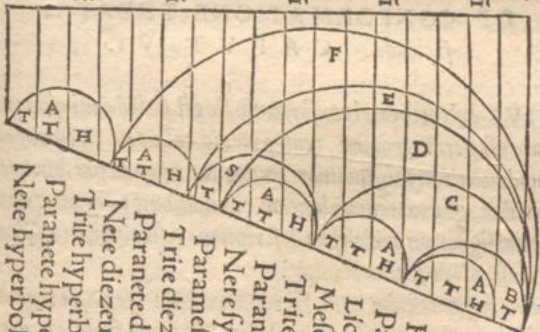
centro profusa se circumagens, taclūq; feriens singulorum uasorum ea
 ua, excitauerit auclam claritatem, & concentu conuenientem sibi conso-
 nantiam. Sin autem amplior erit magnitudo theatri, tunc altitudo diuida-
 tur in partes quatuor, uti tres efficiantur regiones cellarum transuerse
 designatæ, una harmoniæ, altera chromatos, tertia diatoni. Et ab imo
 quæ erit prima, ea ex harmonia collocetur, ita uti in minore theatro su-
 pra scriptū est. In mediana autem parte prima, in extremis cornibus ad
 chromaticen, hyperboleon habentia sonitum ponantur: in secundis ab his
 diatessaron, ad chromaticen diezeugmenon: in tertijs diatessaron, ad chro-
 maticen synemmenon, in quartis diatessaron ad chromatiçē meson, quin-
 tis diatessaron ad chromaticen hypaton, sextis ad paramesen, quod et in
 chromaticen hyperboleon, diapente, & ad chromaticen meson, diatessa-
 ron, habeant consonantiæ communitatem. In medio nihil est collocandū,
 ideo quod sonituum nulla alia qualitas in chromatico genere symphonie
 consonantiam potest habere. In summa uero diuisione, & regione cella-
 rum, in cornibus primis ad diatonon hyperboleon, fabricata uasa sonitu
 ponantur, in secundis diatessaron ad diatonon diezeugmenon, tertijs dia-
 tessaron, ad diatonon synemmenon, quartis diatessaron, ad diatonon me-
 son, quintis diatessaron, ad diatonon hypatō, sextis diatessaron ad pro-
 slambanomenon: in medio ad mesen, quod ea, & ad proslambanomenō
 diapason, & diatonon hypaton, diapente habet symphoniarum commu-
 nitates. Hæc autem si quis uoluerit ad perfectū facile perducere, animad-
 uertat in extremo libro diagramma musica ratione designatum, quod
 Aristoxenus magno uigore & industria, generatim diuisis modulationi-
 bus constitutum reliquit, de quo si quis ratiocinationibus his attenderit,
 & ad naturam uocis, & ad audientium delectationes, facilius ualuerit
 theatrorum efficere perfectiones.

Dicit

*DIAGRAMMA ILLVD COMMODIVS
 hic posse subijci, uisum nobis fuit.

Enarmonicū. Chromaticum. Diatonicum.

Stabilis	Tonus	Tonus	Tonus
Mobilis	Diefs	Hemitonium	Hemitonū
Mobilis	Diefs	Hemitonium	Tonus
Stabilis	Ditonus	trishemitonū	Tonus
Mobilis	Diefs	Hemitonium	Hemitonū
Mobilis	Diefs	Hemitonium	Tonus
Stabilis	Ditonus	trishemitonū	Tonus
Mobilis	Diefs	Hemitonium	Hemitonū
Mobilis	Diefs	Hemitonium	Tonus
Stabilis	Tonus	Tonus	Tonus
Mobilis	Diefs	Hemitonium	Hemitonū
Mobilis	Diefs	Hemitonium	Tonus
Stabilis	Ditonus	trishemitonū	Tonus
Mobilis	Diefs	Hemitonium	Hemitonū
Mobilis	Diefs	Hemitonium	Tonus
Stabilis	Ditonus	trishemitonū	Tonus

Proslambano
menos,
Hypate hypaton
Parhypate hypaton
Lichanos hypaton
Hypate meson
Parhypate meson
Lichanos meson
Mese
Trite synemmenon
Paranete synemmenon
Neresynemmenon
Paranete
Trite diezeugmenon
Paranete diezeugmenon
Nete diezeugmenon
Trite hyperboleon
Paranete hyperboleon
Nete hyperboleon

ca=
so=
uda
erse
imo
ofu=
is ad
bbis
chro
uin=
et in
tessa
ndū,
onie
cella=
onitu
s dia
mca
prof=
menō
mmu=
mad=
quod
tionis
derit,
luerit
Dicit

Figura, cuius meminit autor. Dicet aliquis forte multa theatra Romæ quotannis facta esse, neque ulla rationem harum rerum in his fuisse, sed erravit in eo, quod omnia publica lignea theatra tabulationes habent complures, quas necesse est sonare. Hoc uero licet animaduertere etiam à citharedis, qui superiore tono, cum uolunt canere, aduertunt se ad scenæ ualuas, & ita recipiunt ab eorum auxilio consonantiâ uocis. Cum autem ex solidis rebus theatra con-

A. Diatesaron. stituuntur, id est ex structura cementorum, lapide, marmore, quæ sonare non possunt, tunc ex his hac ratione sunt explicanda. Sin autem queritur in quo theatro ea sint facta Romæ, non possumus ostendere, sed in Italiae regionibus, & in pluribus grecorum ciuitatibus. Etiamque autorem habemus. L. Mumminum qui diruto theatro Corinthiorum eius ænea Romam deportauit, & de manubijs ad eam lunæ dedicauit. Multi etiam sofertes architecti, qui in oppidis non magnis theatra constituerunt, propter inopiam fictilibus dolijs, ita sonantibus electis, hac ratiocinatione compositis, perfecerunt utilissimos effectus.

E. Diatesaron & diapason.

DE CONFORMATIONE THEATRI
facienda. CAPVT VI.

IPSIUS autem theatri conformatio sic est faciëda, uti quam magna futura est perimetros imi, centro medio collocato circumagatur linea rotundationis, in eaque quatuor scribantur trigona paribus lateribus & interuallis, quæ extremam lineam circinationis tangant, quibus etiã in duodecim signorum cælestium descriptione Astrologi, ex musica conuenientia astrorum, ratiocinantur.

Ex his trigonis cuius latus fuerit proximum Scenæ, ea regione quæ præcidit curuaturam circinationis, ibi finiatur scenæ frons, & ab eo loco per centrum parallelus linea ducatur, quæ disjungat proscenij pulpitem, & orchestre regionem. Ita latius factum fuerit pulpitem, quam Græcorum, quod omnes artifices in scenam dant operam. In orchestra autem senatorum sunt sedibus loca designata, & eius pulpiti altitudo sit ne plus pedum quinq;, uti qui in orchestra sederint, spectare possint omnium agentium gestus. Cunei spectaculorum in theatro ita diuidantur, uti anguli trigonorum, qui currunt circum curuaturam circinationis, dirigant as-

census